

Культура, як певна система цінностей, формує у людини цілком визначені ціннісні потреби і орієнтації, що обумовлюють її загальний культурний рівень. З іншого боку, в процесі соціальної діяльності, визначає духовний світ людини, світогляд, здібності, проявляється в реалізації і розвитку її духовного, інтелектуального потенціалу.

Національне традиційне театральне мистецтво треба розвивати та зберігати, щоб традиції європейських країн не мали відчутного впливу на театр та українську культуру.

Створюючи та виконуючи твори мистецтва, українське суспільство робить вагомий внесок в театральну скарбницю розвитку своєї культури, збагачує культурний шар України.

Література:

1. Бичко А.К. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій.-К.: Либідь, 1993.-392 с.
2. Зайцев В.П. Режисура естради та масових видовищ.-К.: Дакор, 2003.-304 с.
3. Фиалко В.А. Режиссура и сценография.-К, 1990.-175 с.
4. Шароев И.Г. Режиссура эстрады и массовых представлений. Учебник для студентов высших театральных учебных заведений.-М.: Просвещение, 1990.-463 с.

*Мельник В.В.
(Запоріжжя, ЗДІА)*

ОСНОВНІ ТИПИ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Європейську культуру часто називають фаустівською, поняття, яке ввів в обіг О. Шпенглер в доробку “Занепад Європи”, в якому він перерахував вісім основних світових культур, одну із яких назвав “фаустівською”. В його уявленні Фауст – це бунтівник; людина, одержима пізнанням; людина, заради науки готова вступити в союз з демонічними силами зла. Фаустівська душа, на думку О. Шпенглера, втілилася в західноєвропейській культурі; у фаустівській культурі імпресіонізм є знецінення тілесності на користь простору. В часи бароко, на думку О. Шпенглера, фаустівська пристрасть до нескінченного створила людську історію тільки епізодом у світовій історії, так як кожна висока культура трагічна. Сама цивілізація стає машиною, відбувається механізація цього світу, все органічне належить тотальній організації, штучний світ пронизує і отрує світ природний; відчувається втомленість, люди шукають свободи від рабства машин, бездушної діяльності. Тема кризи європейської культури стає традиційною для ХХ ст. Ф. Ніцше ставить питання про декаданс Заходу, його тяжіння до “переоцінки цінностей” пов’язано з падінням святинь. Другий злет “кризової” теми слід віднести до перших десятиріч ХХ ст., коли філософам прийшлося осмислювати досвід світової війни, владу

техніки і “омасовлення” культури. Багато філософів звертали увагу на той факт, що європейська культура, яка на протязі багатьох століть здавалася непорушною і самою динамічною, стала втрачати свою внутрішню єдність. Відбувся перехід від класичної моделі культури, пов’язаної із звеличенням розуму, фаустовського духу і прогресу. Вихід із кризи багато мислителів мислили по-різному: Е. Гуссерль вважав, що можливо врятувати європейську культуру, якщо подолати тяжіння до позарозумного; не випадково Е. Гуссерль розглядає кризу як втрату традиційних установлень, віри в розум, всесилля містики і інтуїтивних форм поведінки. О. Шпенглер відмовився від ідеї відродження європейської культури на шляхах очищення її від пізніших форм нашарувань; вважав, що фаустівська культура вичерпала себе, втратила свій потенціал, а тому і тлумачити про її відновлення нема сенсу.

Аналіз свідчить, що криза європейської культури – це не абстрактна і не вигадана тема, а дійсно, багато соціальних інститутів, створених в Європі, починають втрачати свою роль; весь устрій західної культури, її устремління і цінності ставляться під питання. Тому багато філософів ставлять проблему відходу від європейської цивілізації і створення цивілізації нового типу, далекої від прометеївського чи фаустівського духу. О. Шпенглер підкреслює кінцевий характер долі європейської культури, її занепад, так як, на його думку, кожна культура має обмежене число можливостей свого вираження. Фаустівська культура з її устремлінням пізнання, підкорення світу, з розвитком технічних засобів, послабленням духу повинна відійти в небуття. Люди перестали довіряти своїй природі, відмовилися від розвитку і удосконалення духу.

А. Швейцер вважає, що в занепаді європейської культури криється глобальна трагедія, проте він відроджує шляхи ефективності західного духу; європейська культура повинна повернути втрачені етичні виміри. З точки зору Е. Гуссерля, криза європейської культури зумовлена тим, що ідивід втратив своє відношення до світу. Це, по суті, криза науки, падіння віри в розум, яке стало безумовним.

Західноєвропейську культуру слід розподілити на такі види, аналіз яких свідчить про їх своєрідність:

1. Ідеаційна культура – царство релігійної ментальності, її риси визначно прослідковуються в Давній Греції (з IX-VI ст. до н.е.). Середньовіччя V-IX ст. Панівний в ідеаційній культурі світогляд спирається на віру в Бога (чи богів – в політеїзмі). В Середньовічній Європі основою світогляду була християнська віра; не підлягало ніякому сумніву, що буття Бога є дійсним, першочергове, вічне і всеохоплююче реальність. Матеріальний, світсько-сприймаючий світ – це лише “створене Богом буття”, в філософії панують ідеалістичні погляди. Вищою істиною є “істина віри”; єдиною джерело істини – божественна щиросердечність. Філософія націле-

на головним чином на релігійну тематику, символічність, визнання абсолютних, вічних істин.

2. Сенситивна культура існувала переважно в Давній Греції і Римі з III ст. до н.е. до IV ст. н.е. Розпочинаючи з епохи Відродження, вона стає домінуючою в Західній Європі. Сенситивна культура – антипод ідеаційній, що особливо помітно в порівнянні Середньовічного світу з західним світом XV – XX ст. Сенситивна культура орієнтує людей на досягнення благополуччя в цьому світі, а не на мрії про райське життя в світі іншому; сенситивна культура практична і утилітарна; її світогляд виражається в філософії матеріалізму, позитивізму, скептицизму. Якщо ідеаційна етика – це “етика обов’язку”, то в сенситивній етиці керівним є принцип користі, задоволення і щастя. Під щасливим життям розуміється перш за все комфорт, матеріальне благополуччя, максимум чуттєвих радостей. Розповсюдженим поглядом є “розумний егоїзм”; “утилітаризм”, етичні норми відносні, вони існують, поскільки приносять користь і люди можуть їх змінювати. Моральність людей є менш суровою, чим в ідеаційній культурі; юридичні принципи і норми розглядаються як змінні, умовні, їх призначення чисто прагматичне. Типове явище для сенситивного суспільства – зростання злочинності.

Ідеалістична культура – культура змішаного типу, для якої характерна збалансована інтеграція ідеаційних і сенситивних елементів. Вона є проміжною між двома основними типами культури в ході історії і виступає як перехідна форма від одного типу культури до іншого. В Давній Греції її розквіт відбувався у V-IV ст. до н.е. – це “золоте століття” античної культури. В Європі ідеалістична культура домінує в XII – XIV ст. – епоха зародження Ренесансу, що знаменує перехід від ідеаційного Середньовіччя до сенситивного суспільства більш пізнього часу. Висхідним принципом ідеалістичної культури є уявлення, що реальна дійсність багатоманітна, в ній є як чуттєва, так і надчуттєва сторони. В західноєвропейській культурі XII – XIV ст. розумілося, що в чуттєвому, матеріальному світі все змінне, а надчуттєве – вічне. Головна роль в осягненні істини відводиться розуму, але визначаються також посилення на чуттєвий досвід. В античності найбільш виразно ця позиція виражена в філософії Аристотеля, а в Середньовічній філософії філософи – схоласти XII-XIV ст. вважали, що “істина розуму” повинна узгоджуватися з “істиною віри” і корегуватися у відповідності з божественними істинами. В сфері науки провідне місце займає логіка, велика увага приділяється гуманітарним питанням, що стосуються головним чином людської душі.

Ідеалістична етика сполучає ідеаційні і сенситивні цінності, вона потребує від людини служіння Богу, але разом з тим вважає, що саме це і повинно вести до земного щастя. Головні її принципи вважаються даними зверху, абсолютними і незмінними; вторинні принципи є продуктами

людського розуму і можуть змінюватися. В правовій системі відбувається сполучення ідеаційних і сенситивних елементів.

Динаміка культурно-історичного процесу

Епоха	Час	Тип культури
Крито-мікенська	Кінець II ст. до н.е.	сенситивна
Рання античність	IX-VI ст. до н.е.	ідеаційна
Класична античність	V-IV ст. до н.е.	ідеалістична
Епоха еллінізму і Римської історії	III ст. до н.е. – IV ст. н.е.	сенситивна
Середньовіччя	V-XII ст. (в Росії до XVIII ст.)	ідеаційна
ПередВідродження, раннє Відродження	XII-XIV ст.	ідеалістична
Відродження, Новий час, сучасність	XV-XX ст.	сенситивна

Основними рисами соціокультурної системи первісного суспільства вважається синкретизм (нероздільність) і традиційність. Характерною рисою феодального суспільства - суворий розподіл і ієрархічність форм життя і свідомості соціальних верств, що позбавили культуру однорідності. Вперше в історії культура являє собою систему субкультур; в якій виділяються 4 субкультури:

- релігійна – “культура храму і монастиря”;
- світсько-аристократична – “культура замку і палацу”;
- простонародна (фольклорна) – “культура села і хутора”;
- “бюргерська – “культура середньовічного міста”.

Знакові смисли європейської культури – це код, через який виражається суб’єктивний стан; мова символів – як така мова, в якій зовнішній світ є символам зовнішнього світу, символам душі і розуму. Семіотика західної культури включає:

1. Природні знаки – речі і явища природи (предмет стає знаком, якщо вказує на інші предмети і явища);
2. Функціональні знаки: предмет стає знаком, якщо зв’язок між ним і тим, на що він вказує, виникає в процесі людської діяльності і заснована на способі його вживання.
3. Іконічні образи – знаки – образи, що мають подібність з тим, що вони означають; штучно створюються такими, щоб їх зовнішній вигляд відображав речі;

4. Символи – знаки, що виражають смисл об'єкту, завдяки споглядально-образній формі передають абстрактні ідеї і поняття, що пов'язані з цим об'єктом.

5. Сигнали – знаки попередження чи оповіщення, зміст яких несе в собі угоди.

6. Індокси – умовні позначення предметів і ситуацій, які мають компактний характер.

Таким чином, західноєвропейська культура не являє собою монолітного і ідеологічного, світоглядного, культурологічного цілого, а являє собою сукупність цінностей розпорошеного глобалізованого світу.

*Наумкіна О. А. – канд. філос. н.
(Суми, СДПУ)*

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР: МЕТОДОЛОГІЯ НЕЛІНІЙНОГО СИНТЕЗУ

Процеси європейської інтеграції, які стали відповіддю на глобальні цивілізаційні зрушення, охоплюють сьогодні дедалі більше сфер життєдіяльності українського суспільства. Не став винятком і освітній простір України. Об'єднавчий рух у цій галузі спирається на концептуальні засади Болонського процесу, який передбачає утворення єдиного європейського простору вищої освіти з метою підвищення її конкурентноздатності та якості освітніх послуг.

Реалізація положень Болонського процесу – це тема гострих дискусій української науково-педагогічної спільноти. Опоненти занепокоєні можливістю втрати національно-культурної ідентичності, ментальних особливостей, а також позитивних здобутків вітчизняної системи освіти.

Прихильники євроінтеграційних процесів у галузі освіти виходять з того, що Україна не може стояти осторонь об'єднавчого руху. "...ініціатива європейських країн щодо загальноосвітньої, взаємно узгодженої та толерантної підготовки людини до життя у "новій Європі" не може бути оцінена інакше, як своєчасна і суперактуальна", – вважає академік АПН України В. Андрущенко [1, 520]. Концептуально погоджуючись з важливістю і необхідністю входження до Болонського процесу, науковці та освітяни сперечаються щодо шляхів і механізмів інтеграції української освіти в європейський освітній простір.

Ми вважаємо, що методологія нелінійного синтезу, яка була напрацьована в галузі синергетики відомими науковцями О. Князевою та С. Курдюмовим [2, 169 – 170], може бути використана в цьому об'єднавчому русі. Нелінійний синтез являє собою процес інтеграції складних нелінійних систем, які розвиваються різними темпами (в якості таких систем виступають українська та європейська освітні системи).

Основними принципами об'єднання складних систем є наступні: